

opusdei.org

Ugdyti tyrumui: vaikystė ir paauglystė

Brendimo laikotarpis yra esminis kiekvieno asmens gyvenime. Tuomet atsiranda nesutaikomas vidinis troškimas: iš vienos pusės noras jaustis absoliučiai laisvu, o iš kitos pusės – didžiulis troškimas priklausyti grupei. Šiuo gyvenimo laikotarpiu ugdymui tenka nepaprastai svarbus vaidmuo.

2021-02-15

Laikas nuo maždaug 7 iki 12 metų, taigi tada, kai atsiranda pirmieji brendimo požymiai, kalbant apie raidą yra pats maloniausias ar tai tėvams, ar vaikams. Ypač jei anksčiau vaikai gavo atitinkamą ugdymą. Tokiu metu vaikai jau yra pajėgūs savarankiškai rūpintis savo asmeniniais reikalais, tačiau ir toliau labai remiasi tėvais ir paprastai pasipasakoja jiems apie viską. Juose matyti autentišką žinių troškimą ir norą išsklaidyti visas abejones. Kai kreipiamės į juos atitinkamais žodžiais, jie puikiai supranta ką norime jiems pasakyti.

Vis dėlto, netgi palankios situacijos negali tapti pasiteisinimu palikti ugdymo darbus galvojant, kad, galbūt, reikalai patys išsispręs. Tačiau priešingai – tai turi būti laikotarpis, kurio metu bręstančių merginų ir vaikinų protuose kristalizuosis tam tikros idėjos ir kriterijai, kurie ateityje duos naudos

suaugusiųjų gyvenime. Galima sakyti, kad tai yra akimirka viską paaiškinti, ir netgi tai, su kuo, galbūt, susidurs gerokai vėliau.

Malonus laikas

Brendimo metai tai laikas, kuomet įmanoma vaikams ne tik aiškinti koku būdu parodomas drovumas, bet ir kokia yra jo reikšmė. Taip jie supras, kad, pavyzdžiui, drabužiai neatlieka tik kūno pridengimo funkcijos, bet uždengia ir asmenį, duodant suprasti būdą, kaip tą asmenį reikėtų traktuoti. Apranga taip pat yra pagarbos ženklas, kurio tikimės ir kuri parodome kitiems žmonėms.

Tuo pat metu vaikai turi išmokti saugoti savo privatumą taip, kad atidengtų jį tik tai deramu lygiu ir tik tai prieš tinkamus asmenis.

Drovumą – nes čia kalbame apie šią dorybę – įgauname teismo, patirties ir gerų patarimų dėka. O šioje vietoje

nepakeičiami yra tėvai – jų vaidmuo formuojant savo vaikų drovumą yra fundamentinis. Vaikai iš tėvų tikisi pasitikėjimo, susidomėjimo ir nukreipimo santykių, dėl kurių jausis saugiau savo asmenybės raidos pradiniam etape. Nepaisant to, ar jie bus priimti ar iš jų bus reikalaujama, priklausomai nuo situacijos, vaikai mokosi į ką gali remtis ir kuo gali pasitikėti.

Didžiausia rizika tokiam amžiuje yra kai žinių troškimas yra vedamas nerafinuoto smalsumo, kuriam dažnai trūksta diskretiškumo, bei troškimo patirti naujus įspūdžius, taipogi susijusius su savo kūnu. Kalbant apie tai, yra ypač svarbu, kad tėvai atkreiptų dėmesį į visus klausimus, kuriuos vaikai jiems užduoda, neišsisukinėjant iš jų ir nepaliekant jų neatsakytą neapibrėžtam laikotarpiui. Bet suteikiant savo vaikams atsakymus atitinkančius jų amžiui būdingą

jautrumą. Pavyzdžiui, šis amžius yra palankus ugdyti gerai suprantamus jausmus. „Nemeluokite, užmuškite visus gandrų. Sakykite jiems, kad Dievas Jus palaimino ir kad to dėka pasaulyje atsirado Jūsų vaikai, kurie yra Jūsų meilės, Jūsų didžiadvasiškumo, Jūsų pasiaukojimų vaisius... Taip galite tapti Jūsų vaikų draugais, padėti jiems, nes jie kalbasi su Jumis apie savo reikalus su pasitikėjimu“ [1]. Tokiame kontekste yra perduodama žmogiško kūno vertė bei poreikis jį traktuoti su pagarba ir vengti visko, kas skatina jį matyti kaip malonumą, smalsumo ar žaidimų objektą.

Taip pat verta pagalvoti kaip užbėgti tam tikriems įvykiams už akių atitinkamai anksti paaiškinus fizinius ir psichinius pokyčius, ateisiančius kartu su brendimu. Taip vaikai išmoks natūraliai priimti tai, kas turi įvykti: „Reikia vengti to, kad vaikai su įtarumu žvelgtų į šiuos

reikalus ir... užkirsti kelią tam, kad apie tai, kas iš esmės yra kilnu ir šventa, vaikai sužinotų nesveikoje atmosferoje iš kokio nors draugo ar draugės“ [2]. Čia taip pat reikia pastebėti teigiamą pusę.

Nepamirštant pavojų, kuriuos su savimi neša viską leidžianti aplinka bei atsimenant, kad vaikai labai greitai „pagauna“ kai kuriuos reikalus, yra verta užaštrinti jų sielų ir kūnų ugdymo gebėjimus, kad galėtų teigiamai reaguoti į neigiamus dirgiklius. Būtent drovumas yra veiksmingos apsaugos forma bei pagalba kovojant dėl širdies tyrumo.

Sudėtingas amžius

Pradiniai brendimo metai bei pats brendimas tėvams yra sudėtingiausias ugdymo laikotarpis dėl temų, apie kurias tenka suktis ir kurias svarstome šiame straipsnyje. Pirma, vaikai tampa labiau pavydūs kalbant apie privatumą. Antra, jie

neretai elgiasi kovingai, kas gali atrodyti nepagrįsta. Tai gali kelti tėvų sąmyšį. Jie gali pradėti įtarinėti, kad jų vaikai nebesidalina su jais savo privatumu kaip anksčiau, ir kad renkasi tai daryti su savo draugais. Taip pat tėvai nustemba vaikų nuotaikų kaitomis: vaikai šokinėja nuo akimirkų, kuomet bet kam visiškai uždaro kelią į savo pasaulį prie akimirkų, kai reikalauja absoliutaus dėmesio, kartais perlenkdami lazda. Esmė yra gerai išnaudoti tas prieinamas akimirkas ir padaryti viską, kad tuo metu atidžiai klausytųsi vaiko. Greičiausiai tokios progos dažnai nepasitaikys.

Šis nepriklausomybės ir privatumo troškimas nėra tiesiog būtinybė, bet tai taip pat yra nauja galimybė asmenybės raidai stimuliuoti. Paaugliai turi specifinį poreiki ginti savo privačią erdvę ir turi išmokti, priklausomai nuo situacijos, ją arba išreikšti arba slėpti. Pagalba, kurią

tėvai gali siūlyti savo vaikams šioje srityje, didele dalimi remiasi jų pasitikėjimo įgijimu ir išmokymu laukti. Reikia būti prieinamiems, domėtis jaunimo reikalais ir tokiu būdu išnaudoti akimirkas (jų, be abejo, pasitaikys), kurių metu jaunuoliai ieško pokalbio, arba aplinkybes, kurios įgalina apsikeisti idėjomis.

Pasitikėjimas yra įgyjamas, o ne išgaunamas per prievartą. Negausime pasitikėjimo šnipinėdami vaikus, skaitydami jų dienoraščius ar tikrindami kalendorius, klausydamiesi pokalbių su draugais ar bendraudami internetu apsimitant kitais žmonėmis, prisidengdami netikra tapatybe. Net jei kai kurie tėvai mano, kad šitaip veikia savo vaikų labui – privatumo pažeidimas yra geriausias būdas sunaikinti abipusiam pasitikėjimui, o taip pat (beveik visada) būti nesąžiningam.

Brendimo laikotarpiui būdingi čia išvardyti bruožai veda prie to, kad paaugliai ypatingą dėmesį kreipia į save, o ypač į savo fizinę išvaizdą. Čia galima daryti išvadą, kad, pirmiausia, dera jiems padėti įgyti kuklumą žiūrint į save pačius. Tai liečia tiek merginas, tiek ir vaikus, nors ši tendencija turi skirtingus atspalvius priklausomai nuo lyties. Tokio amžiaus merginoms yra būdingas savęs lyginimas su tam tikrais estetiniais pavyzdžiais bei noru būti patraukliomis priešingos lyties atstovams. Tuo tarpu, tarp vaikinių atsiranda spaudimas tarp bendraamžių atrodyti brandesniu ir fiziškai tvirtesniu, o taip pat troškimas būti gerėjimosi objektu ir tarp merginų. Didelė dalis šio jaunatviško narciziškumo pasireiškia be liudininkų, tačiau atidžiai stebint vaikus yra lengva pastebėti kelis tam būdingus simptomus. Pavyzdžiui, kai paauglys negali atsisipirti nepasižiūrėti į savo atvaizdą

praeidamas pro veidrodį ar parduotuvės vitriną, arba kai įkyriai klausinėja ar drabužiai, kuriais apsirengė, gerai ant jo atrodo.

Prieinant prie šios situacijos nėra teisinga galvoti, jog tai tėra „dalykai, susiję su amžiumi“, kurie anksčiau ar vėliau praeis, ir palikti juos savieigai. Akivaizdu, kad tai yra dalykai, susiję su amžiumi, tačiau ir čia yra sritys, kurios turi būti išugdytos. Brendimas tai laikas, kuomet iškyla dideli idealai. Vaikai savotiškai lengvai supranta, kad užsidarymas savyje baigsis tuo, kad nematys kitų žmonių poreikių. Eidami šiuo svarstymo keliu jie gali suvokti, kad kuklumas – rūpinimasis savimi neperdedant, vengiant nesveiko smalsumo... – yra naudingas formuojant dosnią širdį, kurią tikrai norėtų turėti.

Kuklumas ir mada

Brendimo laikotarpis ugdymo srityje taip pat kelia naujų iššūkių dėl

drovaus gyvenimo būdo tarp kitų žmonių, ypač kalbant apie savęs paties traktavimą, kalbėjimą ar aprangą. Dėl įvairių priežasčių, daugiau ar mažiau agresyviu būdu – priklausomai nuo aplinkybių – situacijos mus supančioje aplinkoje yra palankios ypatingai laisvam požiūriui į tradicijas. Dera visuomet atsiminti, kad daugumoje atvejų tam tikras sūnaus ar dukros elgesys nėra sąmoningas. Paaugliai siekdami asmeninės nepriklausomybės iš tiesų atskleidžia tendenciją prisitaikyti ir mėgdžioti. Būti kitokiais nei jų draugai ar draugės reiškia jaustis atskirtais. Nėra atradimas, kad berniukas visai neturi polinkio madingam „visiškam apsileidimui“, kaip ir mergina nesijaučia patogiai rengdamasi nekukliai..., tačiau baimė būti atmestiems draugų juos skatina elgtis taip, kaip elgiasi kiti.

Priemonė tokioms situacijoms spręsti nėra vaiko izoliavimas nuo

bendraamžių, nes jauniems žmonėms reikia draugų ar draugių taip pat ir tam, kad subręstų. Verčiau juos dera mokyti eiti „prieš srovę“. Ir reikia mokėti tai daryti. Jei dukra ar sūnus atsikalbinėdami teigia, kad „visi taip daro“, tėvai pirmiausia turėtų jiems paaiškinti kaip svarbu yra vertinti kiekvieną asmenybę ir palaikyti teigiamas draugystes. O vėliau turėtų rasti būdą palaikyti santykius su savo vaikų draugų tėvais, kad turėtų galimybę kalbėtis ir susitarti tais ar kitais reikalais.

Jokiu atveju negalima pasiduoti. Joks aprangos būdas, prieštaraujantis drovumui ar bendrai suvokiamam geram skoniui neturėtų atsidurti mūsų namuose. Tėvai turėtų aiškiai įspėti, kad laikosi tokių kriterijų ir, atėjus tinkamai akimirkai, turi pasikalbėti su savo vaikais, ramiai, bet užtikrintai, aiškiai jiems išaiškinant savo elgesio motyvus. Ir nors būtų geriau, kad vaikystėje

šiuos dalykus sūnui paaiškintų tėvas, o dukrai – motina, dabar labai dažnai yra normalu, kai į pokalbį įsijungia ir antras iš tėvų. Pavyzdžiui, kai paauglė nesupranta, kodėl negali apsirengti per daug iššaukiančio drabužio, tėvas jai gali paaiškinti, kad galbūt ji nesupranta, jog tokiu būdu pritrauks vaikinų žvilgsnius, bet ne jų pagarbą.

Kalbant apie kitus reikalus, tėtis ir mama – išmintingai – gali pasakoti vaikams apie tai, ko išmoko būdami paaugliais. Gali jiems pasakoti, kad jaunystėje puoselėjo intenciją rasti žmogų, su kuriuo galės dalintis gyvenimu. Tai yra pokalbiai, kurie iš pradžių gali neturėti didesnio efekto, bet laiko perspektyvoje tikrai jo susilauks, o vaikai už tai bus dėkingi.

Drovumo ugdymo aplinkoje turi būti aišku, kad tėvų užduotis yra plėsti, kaip tai tik yra įmanoma, aplinką, kurioje yra jų vaikai. Pirmiausia tam

labai tinka poilsio vietos. Daugelyje vietų vasarą pliažai nėra geriausias sprendimas. Net jei darome viską, kad išvengtume „mažai kuriančių“ situacijų, vis tiek bendras klimatas yra tiek nerūpestingas, kad kone nepadorus. Panašiai, ir užrašant vaiką į rekreacines veiklas ar stovyklą būtų kvaila, siekiant išlaikyti gerą toną, negauti informacijos apie tai, kokias veiklas organizatoriai yra numatę.

Kita sfera, kurios negalima praleisti pro akis – tai vaikų pramogų laukas. Pirmiausia todėl, kad paauglių bendraamžių grupės spaudimas yra nepaprastai stiprus. Svarbu, kad tėvai žinotų vietas, kur būna jų vaikai. Jie taip pat turėtų dėti pastangas siūlyti alternatyvias vietas, prieš tai pasikonsultavę su likusių vaikų tėvais. Trečia vieta, į kurią reikia atkreipti dėmesį, yra vaikų kambariai. Natūralu, kad vaikai nori juos dekoruoti pagal savo skonį. Vis

dėlto, tokia jų laisvė turi turėti ribas – tai, kas atsiranda ant sienų negali būti netinkama.

Logiška, kad nekartą tėvai susilauks savo vaikų pasipriešinimo, kylančio dėl natūralios paauglių tendencijos patvirtinti savo nepriklausomybę nuo tėvų (ir apskritai nuo suaugusiųjų) bei dėl patirties stokos. Daugel sykių nepaklusnumas – visko kontroliuoti nėra įmanoma nei siekiama – implikuoja pamoką, o kartu su ja ir įspėjimą, iš kurio dera pasidaryti išvadas. Kai kyla sunkumai, negalima prarasti ramybės. Gali būti, kad ir tėvai mokėsi ne vieną kartą, kai buvo panašaus amžiaus, kaip ir jų vaikai dabar. Ugdymas visada reikalauja didelės dozės kantrybės, ypač tokiose aplinkose, kaip ta, kurioje norimi jaunuoliams perduoti kriterijai gali atrodyti perdėti. Vėliau ateis laikas, kai vaikai geriau juos supras ir jų laikysis ne todėl, kad bus mažiau

atkaklūs, bet dėl meilės, gero humoro ir pasitikėjimo, kuriuos gavo iš savo tėvų, įsitikinusių, kad taip yra verta ugdyti.

J. de la Vega

---

[1] Šv. Josemaría, citata pagal: José Luis Soria, *Maestro de buen humor*, Rialp, Madrid, p. 99.

[2] *Pokalbiai su prelatu Escrivá*, nr. 100.
